

BESLUT

2013-11-25

Dnr: 13/01548

SAKEN

Örtskolan, SVT1, 2013-06-19, program om medicinska effekter av björklöv; fråga om saklighet

BESLUT

Programmet frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kravet på saklighet.

PROGRAMMET

Programmet som var en del i en serie om medicinalväxter handlade om björklövens läkande kraft. I det fyra minuter långa programmet berättade programledaren om lövens egenskaper och deras användning genom historien på följande sätt.

Det finns väl ingenting som är så mycket svensk sommar som en björk. Åtminstone i alla mina inre sommarbilder står någon björk och vajar någonstans i bakgrunden. Och det är egentligen ett häpnadsväckande vackert träd det här med den här skira grönskan och vita stammen. Björken har varit en nyttoväxt i alla tider och den har använts till allt från tändvirke och skor till regnkläder och plåster. Men det vi använder mest det är bladen. Och det här är nog min favoritväxt att plocka, dels så är det som en ergonomisk och bekväm arbetsställning men sedan så doftar bladen så himla gott.

Och det som doftar i björklöv det är en eterisk olja och den är smärtstillande och bra mot inflammationer. Förr brukade man rekommendera reumatiker att gå ut och plocka massor med björklöv och så skulle man fylla ett helt påslakan med dem och sova i det här färska björktäcket ända tills löven hade torkat. Det hjälper mot ledvärk.

Men i dag är det nog inte många som ids plocka riktigt så där mycket björklöv, då kan man i stället göra en björkolja. Då plockar man färska löv, en dag som i dag när det är lite torrt och soligt, och så stoppar man ner dem i en glasburk. Ungefär så här mycket är lagom. Sedan håller man på rapsolja eller olivolja. Det är bra oljor för de håller länge. Och det ska man hålla på så att det täcker ordentligt. Så där. Och sedan så ska det här bara få stå och dra i två veckor. Sedan så silar man av oljan och håller den i en mörk glasflaska.

Och den här oljan den är bra mot värk i muskler och leder eller om man har sträckt sig eller överansträngt sig. Och den håller ungefär ett år sedan får man göra en ny.

Björklövste tycker jag är ett av de allra, allra godaste örtteerna. Det är bra för njurarna och hjälper mot ledvärk och mot urinvägsinfektioner och om man är lite PMS-svullen. Det är också ett bra utrensande te. Men man måste tänka på att det här teet är en medicin så man kan inte dricka hur mycket som helst av det även fast det är så gott. Tre koppar om dagen i två veckor är en maxdos. Mer än så behöver man inte. Och till en kopp te så är det lagom med så där mycket björklöv och har man torkade då räcker det med så där mycket för de är mer koncentrerade. Och så ska det dra i fem minuter sedan är det klart.

Björklöv innehåller saponiner som tillsammans med den eteriska oljan är starkt urindrivande och motverkar inflammationer. Flavonoiderna är också urindrivande och c-vitamin skapar en sur miljö i urinvägarna som gör att bakterier inte trivs där.

Det bästa är att plocka björklöv innan midsommar för sedan blir de lite träiga i smaken och angripna av insekter och så. Det blir inget gott te då. Men det här, det här är verkligen ett gott örte. Det smakar grönt och friskt och lite sötsyrligt. Bättre medicin får man nog leta efter.

ANMÄLAN

Anmälaren är kritisk till att det i programmet helt okritiskt hävdades att löven har en lång rad olika medicinska effekter. Hon vänder sig mot påståendet att björklövste är medicin samt beskrivningarna om björklövste och olja som bland annat smärtstillande, antiinflammatoriska, utrensande med mera. Enligt anmälaren kunde detta lura personer som inte har grundläggande kunskaper om läkeväxter.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att inslaget inte strider mot kravet på saklighet och anför i huvudsak följande.

Programserien *Örtskolans* syfte var att orientera tittaren kring medicinalväxter. Genom tillbakablickar på gamla tiders användning av växterna skildrades även en bit kulturhistoria. Örtmedicin, eller fytomedicin som den även kallas, är en vanligt förekommande behandlingsmetod i världen. Under årtusenden var medicinalväxter den medicin som fanns att tillgå. Sedan 1700-talet har aktiva ämnen i medicinalväxter identifierats och dokumenterats, ett känt exempel är morfin som framställdes ur Opievallmo. Det finns verksamma ämnen i växter som i dag används även i modern medicin, till exempel fingerborgsblomma som används i hjärtmediciner. Medicinalväxter är grunden för de naturmedel och naturläkemedel som säljs i butiker och apotek.

Det korta programformatet (fyra minuter per avsnitt) betyder att det ges en översiktlig bild av växternas egenskaper och kulturhistoria. I grafik och speakertext redogjordes för de verksamma ämnen som finns i björkens löv och vilken effekt de har på människokroppen och olika vardagsåkommor. Källmaterialet som redaktionen för *Örtskolan* använt är bland annat litteratur som används i utbildning av örterapeuter och fysioterapeuter. Enligt litteraturen innehåller björklöv bland annat saponiner och eterisk olja som tillsammans har en urindrivande och antiinflammatorisk effekt. Löven innehåller även flavonoider, som också har en urindrivande effekt samt C-vitamin, som skapar en sur miljö i urinblåsan och därmed motverkar infektioner. Det har inte varit redaktionens avsikt att lura sjuka människor, tvärtom ges information både om hälsoeffekter och det varnas för överdosering. Det sägs aldrig att användning av björklövste eller björkolja botar sjukdomar, utan ord som motverkar eller hjälper mot olika lindrigare vardagsåkommor används.

AKTUELL BESTÄMMELSE

Sveriges Television (SVT) ska bedriva programverksamheten sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (5 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att det i programmet gjordes uttalanden om att björklövste är en medicin. Det kan diskuteras om inte programföretaget intog ett alltför okritiskt förhållningssätt till ämnet. Mot bakgrund av uppgifterna i SVT:s yttrande, kan nämnden dock inte finna att vad anmälaren anfört medför att inslaget strider mot kravet på saklighet i SVT:s sändningstillstånd.

Detta beslut har fattats av Martin Holmgren, K-G Bergström, Leif Hedman, Jan Holmberg, Kristina Ståhl och Pia Kronqvist efter föredragning av Martin Fax.

På granskningsnämndens vägnar

Martin Holmgren

Martin Fax